

**Belgisch Instituut voor postdiensten en
telecommunicatie**

ONTWERPBESLUIT VAN DE RAAD VAN HET BIPT

VAN 29/11/2006

TOT VASTSTELLING VAN

**RICHTSNOEREN MET BETREKKING TOT DE BEOORDELING VAN
PRICESQUEEZE**

Werkwijze voor de raadpleging

Antwoordtermijn: op 12/01/2006
Ter attentie van: Belgisch Instituut voor postdiensten en telecommunicatie
Sterrenkundelaan 14, bus 21
1210 Brussel
Contactpersoon: Yannick Dewilde, adviseur (02 226 89 94)
Elektronisch antwoordadres : yannick.dewilde@ibpt.be

Deze raadpleging heeft plaats overeenkomstig artikel 140 van de wet van 13 juni 2005

IBPT - Tour Astro - Avenue de l'Astronomie 14, boîte 21 - 1210 Bruxelles

Tél. 02 226 88 88

Fax: 02 226 88 77

<http://www.ibpt.be>

Inhoudsopgave

Afdeling 1	
Inleiding	3
Juridische basis	3
Definities en begrippen	5
Pricesqueeze	5
Afbraakprijs	6
Kruissubsidiëringen	7
Pricesqueeze vs. afbraakprijzen	7
Afdeling 2	
Methode voor de beoordeling van pricesqueeze	8
Reikwijdte van de pricesqueezetoeets	8
Evaluatie van de kosten en inkomsten	10
Vorm van de toets	10
Kostenbasis	11
Aanpassing van de kosten	13
Behandeling van de opbrengsten	14
Meting van de rentabiliteit	15
Tijdhorizon	15
Afdeling 3	
Uitvoering van de toets	17
Uitvoering van de toets op verschillende markten	17
Procedure	17
Beroepsmogelijkheden	18

Afdeling 1

Inleiding

Juridische basis

- 1.1 Artikel 62, § 1, tweede lid, van de wet van 13 juni 2005 schrijft voor dat het BIPT inzake toegang, overeenkomstig artikel 55, §§ 3 en 5, verplichtingen mag opleggen met betrekking tot het terugverdienen van de kosten, waaronder ook de verplichtingen in verband met de kostenbasering van de prijzen en de verplichtingen met betrekking tot de kostenberekeningssystemen inzake kosten van een efficiënte operator. Artikel 64, § 1, van de wet bepaalt dat indien het Instituut vaststelt dat de verplichtingen die werden opgelegd krachtens de artikelen 58 tot 63 niet zouden leiden tot het verwezenlijken van de doelstellingen die zijn bepaald bij de artikelen 6 tot 8¹, het overeenkomstig artikel 55, §§ 3 en 5, één of meer verplichtingen kan opleggen aan operatoren die zijn aangeduid als operatoren met een sterke machtspositie op een gegeven eindgebruikersmarkt. Artikel 65, tweede lid, van de wet betreffende de elektronische communicatie bepaalt: "De tarieven van de overeenkomstig het vorige lid aangeduide operator zijn kostengeoriënteerd."
- 1.2 Op 19 juni en 11 augustus 2006 heeft het BIPT besluiten aangenomen respectievelijk met betrekking tot de retailmarkten voor toegang tot het openbare telefoonnetwerk op een vaste locatie en de markten voor nationale openbaar beschikbare telefoondiensten op een vaste locatie. In die besluiten heeft het BIPT geconcludeerd dat Belgacom over een sterke machtspositie beschikte op de retailmarkten:
- voor toegang tot het openbare telefoonnet op een vaste locatie voor particuliere gebruikers;
  - voor toegang tot het openbare telefoonnet op een vaste locatie voor niet-particuliere gebruikers;
  - voor nationale telefoondiensten voor particuliere klanten; en
  - voor nationale telefoondiensten voor niet-particuliere klanten.
- 1.3 In het kader van de regulering van de operatoren met een sterke machtspositie op de markten waarop de besluiten van 19 juni en van 11 augustus 2006 betrekking hebben, is het BIPT ervan uitgegaan dat de correctiemaatregelen op wholesale-niveau waarin de artikelen 58 tot 63 van de wet van 13 juni 2005 voorzien, het niet mogelijk zouden maken om de doelstellingen te bereiken die zijn vastgelegd in de artikelen 6 tot 8 van die wet. Het BIPT heeft daarom beslist om een aantal correctiemaatregelen op te leggen op retailniveau, overeenkomstig artikel 64, § 1.

« In het kader van de reglementering van de operatoren met een sterke machtspositie op de markten voor toegang tot het openbare telefoonnet op een vaste locatie is het BIPT van oordeel dat de correctiemaatregelen op wholesale-niveau ontoereikend zijn om te zorgen voor een daadwerkelijke concurrentie en beschermen ze de consument niet tegen het optreden van de operatoren met een sterke machtspositie op de markten. Wholesale-maatregelen maken het evenmin mogelijk te garanderen dat er geen abnormaal lage afbraakprijzen zullen zijn. »²

« [...] de wholesale-correctiemaatregelen die worden opgelegd in het kader van de analyses van de markten voor gespreksopbouw, -afgifte en -doorgifte, [zijn] ontoereikend om op de retailmarkten daadwerkelijke mededinging te garanderen en beschermen [...] de gebruikers niet tegen de gedragingen van de operator met een sterke machtspositie. Hoewel de reglementering van de

---

¹ De artikelen 6 tot 8 van de wet van 13 juni 2005 bepalen dat het Instituut bij de uitvoering van de taken die eraan zijn opgelegd, de concurrentie bevordert bij de levering van elektronische-communicatienetwerken, van elektronische-communicatiediensten en van bijbehorende faciliteiten (art. 6), bijdraagt tot de ontwikkeling van een interne markt van elektronische-communicatienetwerken en -diensten (art. 7), en waakt over de belangen van de gebruikers (art. 8).

² Besluit van de Raad van het BIPT van 19 juni 2006 betreffende de definitie van de markten, de analyse van de concurrentievoorwaarden, de identificatie van de operatoren met een sterke machtspositie en de bepaling van de gepaste verplichtingen voor de retailmarkten van de cluster "Toegang", geselecteerd in de Aanbeveling van de Europese Commissie van 11 februari 2003, blz. 134.

gespreksoverbouwdiensten of van de gespreksafgiftediensten die aan de alternatieve operatoren worden verstrekt hen in staat stellen telefoondiensten te leveren, vormt zij toch geen doeltreffende correctiemaatregel tegen andere mogelijke gedragingen van de operator met een sterke machtspositie. »³

- 1.4 Het BIPT heeft het gevaar voor pricesqueeze geïdentificeerd in zijn besluiten van 19 juni en 11 augustus 2006:

« Ondanks de regulering van de prijzen op de wholesale-markt, is er niets dat Belgacom bijvoorbeeld zou beletten als verticaal geïntegreerd operator met een breed gamma aan diensten om afbraakprijzen of price squeeze toe te passen door de retailprijzen te drukken. »⁴

« De wholesale-correctiemaatregelen garanderen niet het dat de operator met een sterke machtspositie geen dumpingprijzen, price squeezes of ongegronde voorkeuren toepast voor bepaalde eindgebruikers op de retailmarkten. »⁵

- 1.5 De retailcorrectiemaatregelen die het BIPT overeenkomstig artikel 64, § 1 oplegt, hebben met name betrekking op het verbod om afbraakprijzen toe te passen die de mededinging beperken. Er is op de retailmarkten een tariefcontrole ingesteld waarbij Belgacom wordt verplicht om aan het BIPT elke lancering of wijziging van een aanbod inzake toegangsdiensten of telefoondiensten te melden. Het BIPT heeft beslist om na te gaan of de wholesale- en retailprijzen van de aanbiedingen van Belgacom de alternatieve operatoren in staat stellen om de aanbiedingen die deze operator lanceert te dupliceren. Daartoe heeft het BIPT besloten om een pricesqueezetoeets toe te passen op basis van een methode die het heeft vastgesteld.

« Met betrekking tot het verbod op afbraakprijzen of gedragingen op de retailmarkt die de toegang tot de markt belemmeren, zal het BIPT nagaan of de retailsaanbiedingen van de operator met een sterke machtspositie kunnen worden gedupliceerd door de efficiënte alternatieve operatoren die met name steunen op de wholesale-aanbiedingen van de operator met een sterke machtspositie. Het BIPT zal onder meer ook een pricesqueezetest toepassen om zeker te zijn dat er geen price squeeze bestaat tussen die retailsaanbiedingen en de gereguleerde wholesale-aanbiedingen (BRUO, BROBA). Hetzelfde geldt voor de gebundelde aanbiedingen. »⁶

« Met betrekking tot het verbod op afbraakprijzen of gedragingen op de retailmarkt die de toegang tot de markt belemmeren, zal het BIPT nagaan of de retailsaanbiedingen van de operator met een sterke machtspositie kunnen worden gedupliceerd door de efficiënte alternatieve operatoren die met name steunen op de wholesale-aanbiedingen van de operator met een sterke machtspositie. Het BIPT zal meer bepaald ook een pricesqueezetest toepassen. »⁷

Retroacta

- 1.6 Op 31 mei 2006 heeft het BIPT een consultatiedocument gepubliceerd over de methodische aspecten van de beoordeling van gevallen van pricesqueeze. Daarbij heeft het BIPT de mening van de sector gekregen over verschillende methodische keuzes. Een samenvatting van de bijdragen tot de nationale raadpleging is gepubliceerd op 17 augustus 2006. Op basis daarvan heeft het BIPT methodische keuzes gemaakt. Dit besluit houdt rekening met de inlichtingen die tijdens de nationale raadpleging verkregen zijn.

³ Besluit van de Raad van het BIPT van 11 augustus 2006 betreffende de definitie van de markten, de analyse van de concurrentievoorwaarden, de identificatie van de operatoren met een sterke machtspositie en de bepaling van de gepaste verplichtingen voor de retailmarkten van de cluster "Vaste telefonie", geselecteerd in de aanbeveling van de Europese Commissie van 11 februari 2003, blz. 107.

⁴ Besluit van de Raad van het BIPT van 19 juni 2006, p. 134.

⁵ Besluit van de Raad van het BIPT van 11 augustus 2006, p. 107.

⁶ Besluit van de Raad van het BIPT van 19 juni 2006, p. 136.

⁷ Besluit van de Raad van het BIPT van 11 augustus 2006, p. 109.

Definities en begrippen

Pricesqueeze

- 1.7 Er is sprake van pricesqueeze (of wurgprijzen) wanneer de prijzen die stroomopwaarts en stroomafwaarts worden vastgesteld door een verticaal geïntegreerde onderneming met een sterke machtspositie (SMP) op een stroomopwaarts gelegen markt, concurrentiebelemmerende effecten hebben op de stroomafwaarts gelegen markt. Pricesqueeze heeft als resultaat een vermindering van de winstgevendheid van de concurrenten op de stroomafwaarts gelegen markt en/of een overname van de stroomafwaarts gelegen markt door de SMP-onderneming.
- 1.8 Zoals Ofcom in een besluit van 13 juni 2005⁸ vermeldt, hebben zowel de Europese Commissie (EC) als diverse nationale regelgevende instanties het bestaan van pricesqueeze beoordeeld in de context van artikel 82 van het EG-verdrag⁹. Ten aanzien van die verschillende zaken blijkt dat opdat een onderneming ervan kan worden beschuldigd dat ze pricesqueeze toepast, die onderneming:
- verticaal geïntegreerd moet zijn, d.w.z. actief zijn op een stroomopwaarts en stroomafwaarts gelegen markt;
  - dominant moet zijn op de stroomopwaarts gelegen markt, zodat de concurrenten stroomafwaarts in zekere mate afhankelijk zijn van de input die wordt voortgebracht door de onderneming op de markt stroomopwaarts;
  - een marge moet vaststellen tussen de retailprijs stroomafwaarts en de wholesale-prijs stroomopwaarts (die wordt betaald door de concurrenten stroomafwaarts) die onvoldoende is om de stroomafwaarts opgelopen kosten te dekken; en
  - in belangrijke mate actief moet zijn op de stroomafwaarts gelegen markt, zodat ze invloed kan uitoefenen op het concurrentiepeil op die markt.
- 1.9 Volgens de beschikkingenpraktijk van de Commissie is er misbruik van de dominante positie wanneer er in het geval van een verticaal geïntegreerde SMP-onderneming tussen de prijzen voor toegang tot intermediair verbruik die worden aangeboden aan de concurrenten op een stroomopwaarts gelegen markt en de retailprijzen die worden toegepast op de overeenstemmende stroomafwaarts gelegen markt, een verband bestaat dat de vorm aanneemt van een beperking van de concurrentie op de markt voor toegang tot intermediair verbruik of op de stroomafwaarts gelegen markt.¹⁰
- 1.10 De hierboven beschreven situatie leidt tot een concurrentieverstorende druk op de commerciële marges van de concurrenten, omdat die marges dan onbestaande zijn of te klein om die laatsten in staat te stellen om in concurrentie te treden met de SMP-onderneming op de stroomafwaarts gelegen markt. De praktijk van een ontoereikende marge tussen de prijzen voor toegang tot intermediair verbruik en de retailprijzen van een verticaal geïntegreerde onderneming die een dominante positie bekleedt, vormt een concurrentievervalsend gedrag, gegeven het feit dat de overige ondernemingen op de stroomafwaarts gelegen markt niet kunnen concurreren, ook al zijn ze minstens even efficiënt als de SMP-onderneming¹¹.
- 1.11 De beperking of de vernietiging van de commerciële marges van de concurrenten kan zich op drie manieren voordoen: (i) de geïntegreerde onderneming die de markt overheerst, kan zijn

⁸ Ofcom, Complaint from Gamma Telecom against British Telecommunications Group plc (« BT ») about reduced rates for wholesale calls from 1 December 2004, 13 June 2005, p. 11.

⁹ De relevante gevallen op Europees niveau zijn National Carbonising PB[1976] L36/6, British Sugar/Napier Brown PB[1988] L284/1, Industries des Poudres Spheriques [2000] ECR II-3755, Deutsche Telekom PB[2003] L263/9.

¹⁰ Beschikking van de Commissie 88/518/EEG, Napier – British Sugar, PB L 284 van 19.10.1988, p. 41, overweging 66.

¹¹ Zaak COMP/C-1/37.451, 37.578, 37.579 – Deutsche Telekom AG, Beschikking van de Commissie van 21 mei 2003.

concurrenten een prijs vragen die boven zijn kosten ligt voor het product dat stroomopwaarts wordt verkocht, maar impliciet een lagere prijs aanrekenen voor zijn eigen retailpoot ; (ii) ze kan een kostengebaseerde prijs toepassen voor het product dat stroomopwaarts wordt verkocht, maar prijzen beneden zijn kosten hanteren op de stroomafwaartse markt; en (iii) de geïntegreerde onderneming die de markt overheerst kan een buitensporig hoge prijs toepassen voor de levering van het product stroomopwaarts en tegelijkertijd een prijs hanteren die onder zijn kosten ligt op de stroomafwaarts gelegen markt ¹².

Afbraakprijs

- 1.12 Er is sprake van een afbraakprijs wanneer een SMP-onderneming zijn concurrenten confronteert met een vermindering van hun marges en van hun verkoop waardoor ze uit de markt kunnen worden gestoten.
- 1.13 De bekendmaking inzake toegang van de EC omschrijft de toepassing van afbraakprijzen of prijsdumping als volgt:
- « Van prijsdumping is onder meer sprake wanneer een onderneming met een machtspositie een goed of dienst voor een langere periode onder de kostprijs verkoopt met het oogmerk toetreding te ontmoedigen of een concurrent uit de markt te drukken, waardoor de onderneming haar machtspositie kan versterken en later haar totaalwinst kan vergroten. Dergelijke onbillijk lage prijzen vormen een inbreuk op artikel 86, onder a). Dit probleem kan zich bijvoorbeeld voordoen bij concurrentie tussen verschillende telecommunicatienetten, waarbij een dominerende exploitant ertoe kan neigen onredelijk lage prijzen te vragen voor toegang om de concurrentie van andere (aankomende) aanbieders van infrastructuur uit te schakelen. »
- 1.14 Prijsdumping is een strategie waarbij een onderneming op korte termijn verlies lijdt, zodat zijn concurrenten worden uitgeschakeld en zij nadien buitensporig hoge prijzen kan vaststellen¹³. Die strategie vertoont de volgende kenmerken: (i) de retailprijs wordt vastgesteld onder de kostprijs, (ii) de concurrenten zijn verplicht de markt te verlaten of worden ervan uitgesloten, (iii) de onderneming die aan prijsdumping doet is in staat om haar verlies op langere termijn te recupereren.
- 1.15 Prijsdumping impliceert voor de SMP-operator een afweging van de belangen tussen het verlies dat op korte termijn wordt geleden en de hogere winstverwachtingen op lange termijn. De consumenten zullen op korte termijn het voordeel hebben van lage prijzen maar op lange termijn te lijden hebben door het wegvallen van de concurrenten. Voor de operator loont een dergelijke strategie maar wanneer, nadat de concurrenten de markt hebben verlaten, de retailprijs kan worden verhoogd zonder nieuwkomers aan te trekken. Dit zal het geval zijn indien de operator in staat is om doeltreffend weerstand te bieden tegen de komst van die concurrenten op de markt.
- 1.16 De bestaande asymmetrieën tussen de ondernemingen kan de prijsdumping werkzaam maken. Een SMP-onderneming kan bijvoorbeeld worden gestimuleerd om een retailprijs vast te stellen die zijn marginale kortetermijnkosten dekt, maar slechts in geringe mate bijdraagt tot zijn samengevoegde of gemeenschappelijke kosten¹⁴. Dit is in het bijzonder het geval wanneer het gaat om een grote onderneming die veel producten aanbiedt en actief is op verschillende markten waarop haar concurrenten een relatief beperkt gamma van producten verkopen. In dat geval kan het voor de concurrenten onmogelijk worden om te concurreren met de retailprijzen van de SMP-onderneming, aangezien zij een groot deel van hun gemeenschappelijke kosten moeten recupereren op basis van een beperkter gamma van producten. Ook een asymmetrie inzake toegang tot financiële middelen kan de prijsdumping werkzaam maken.

¹² Dat laatste geval kan lijken op de praktijk van onrechtmatige kruissubsidiëring.

¹³ European Regulators Group, 2006, Revised ERG Common Position on the approach to appropriate remedies in ECNS regulatory framework, ERG (06) 33.

¹⁴ Het gaat om de kosten die bijdragen tot het verstrekken van meer dan één dienst en die zouden blijven bestaan als maar een van de diensten niet zou worden verstrekt. Dit kunnen bijvoorbeeld de kosten van gebouwen zijn, van leidinggevend personeel, factureringssystemen, enz.

Kruissubsidiëringen

- 1.17 Voor een onderneming bestaat onrechtmatige kruissubsidiëring erin dat ze haar concurrenten van de markt probeert te verdrijven door een prijs vast te stellen onder de kostprijs (afbraakprijs) op een markt waar potentieel concurrentie kan heersen, terwijl het verlies dat op die markt wordt opgelopen, wordt gedekt met de winst die wordt voortgebracht op een andere markt, waar die onderneming een sterke machtspositie heeft.
- 1.18 Dankzij onrechtmatige kruissubsidiëring kan een onderneming haar dominante positie overbrengen naar een markt waar potentieel concurrentie kan heersen en die verticaal of horizontaal verbonden is met de markt waarop de onderneming de dominante positie bekleedt. Indien de markt waarop de buitensporig hoge prijs wordt gehanteerd een stroomopwaarts gelegen markt is, de markt waarop de afbraakprijzen worden toegepast een stroomafwaarts gelegen markt is en de onderneming verticaal geïntegreerd is, kan kruissubsidiëring de concurrenten op de markt stroomafwaarts een sterke vermindering van hun commerciële marges (squeeze) doen ondergaan.

Pricesqueeze vs. afbraakprijzen

- 1.19 Pricesqueeze en afbraakprijzen zijn twee vormen van concurrentievervalsende tarifiering. Die twee praktijken slaan op een lage, concurrentievervalsende prijs om de concurrenten uit te schakelen of te verzwakken, en de concurrentie te beperken¹⁵.
- 1.20 Ondanks die gelijkenissen zijn pricesqueeze en afbraakprijzen op een aantal punten verschillend. Enerzijds komt pricesqueeze overeen met een situatie waarin de SMP-onderneming verticaal geïntegreerd is. Het toepassen van afbraakprijzen kan zich daarentegen in ruimere omstandigheden voordoen, zonder dat de dominante onderneming verticaal geïntegreerd is. Anderzijds wordt het toepassen van afbraakprijzen geassocieerd met een operator in een machtspositie die op korte termijn verliezen noteert. Pricesqueeze impliceert daarentegen niet noodzakelijk verlies voor de SMP-operator, omdat de retailprijs boven de kostprijs van de verticaal geïntegreerde SMP-operator kan liggen. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat de SMP-operator over al zijn activiteiten stroomafwaarts en stroomopwaarts winst boekt, hoewel een even efficiënte concurrent stroomafwaarts niet in staat is om daarmee de concurrentie aan te gaan, omdat die in werkelijkheid een prijs betaalt voor de input stroomopwaarts die hoger is dan die welke de poot van de SMP-onderneming stroomafwaarts betaalt.
- 1.21 Deze richtsnoeren hebben enkel betrekking op de beoordeling van pricesqueeze.

---

¹⁵ In het geval van pricesqueeze wordt de prijs beschouwd als zijnde laag in verhouding tot de wholesale-prijs.

Afdeling 2

Methode voor de beoordeling van pricesqueeze

Reikwijdte van de pricesqueezetoets

- 2.1 Een van de belangrijkste vragen voor een pricesqueezetoets is wat de reikwijdte van de pricesqueezetoets is of met andere woorden, het niveau waarop de pricesqueezetoets moet worden uitgevoerd. Er zijn een aantal niveaus waarop deze kan worden uitgevoerd, waaronder het niveau van:
- een relevante markt;
  - elke klant of elke categorie van (commerciële of particuliere) klanten;
  - een retailaanbod (namelijk op het niveau van alle klanten die zich op een bepaald aanbod hebben geabonneerd);
  - een dienst (bijv. vaste nationale gesprekken of gesprekken van vast naar mobiel); of,
  - van elke verbinding, zelfs van elke minuut communicatie.
- 2.2 Het zou een dure oefening zijn om de toets op het niveau van elke oproep of belminuut uit te voeren, wat de flexibiliteit inzake prijsbepaling voor de SMP-operatoren aanzienlijk zou beperken. De toets uitvoeren op het niveau van elke klant zou eveneens moeilijk zijn wanneer de producten door talrijke klanten worden gevraagd, aangezien de structuur van de oproepen van die laatste aanzienlijk kan verschillen. Volgens het BIPT is het niet evenredig om te verwachten dat elk verbruiksprofiel aan een pricesqueezetoets wordt onderworpen wanneer het product in kwestie door een groot aantal klanten wordt verbruikt.
- 2.3 Het BIPT is van mening dat de toepassing van de pricesqueezetoets op het niveau van een relevante markt, van een marktsegment, van een retailaanbod, van een pakket diensten of van een dienst mogelijkheden zijn die meer evenredig zijn voor diensten die door talrijke klanten worden verbruikt.
- 2.4 Aangezien de richtsnoeren worden toegepast om concurrentieproblemen op te lossen op een relevante markt, lijkt het gepast om de toepassing van de toets te overwegen op het niveau van de relevante markt. In de sector van de elektronische communicatie hebben de mededingingsautoriteiten de pricesqueezetoets op dat niveau uitgevoerd in het kader van verscheidene zaken. De Europese Commissie heeft deze benadering bijvoorbeeld gevolgd in de zaak Deutsche Telekom waar zij van het principe is uitgegaan dat de pricesqueezetoets moest worden uitgevoerd op het niveau van de relevante markt voor de essentiële input die door de operator wordt geleverd. In de zaak Wanadoo heeft de Europese Commissie de toets ook uitgevoerd op het niveau van de relevante markt en heeft zij de gezamenlijke rentabiliteit beoordeeld van de twee diensten – ADSL en eXtense – die Wanadoo had gelanceerd op de markt voor breedbandinternet via ADSL.
- 2.5 De toepassing van de pricesqueezetoets op het niveau van de marktsegmenten kan ook gepast blijken om ervoor te zorgen dat er geen beperking van de concurrentie is op een deel van een relevante markt¹⁶. De marktsegmenten kunnen een geheel van retailaanbiedingen groeperen, of een categorie van klanten met soortgelijke karakteristieken (zoals een consumptieniveau waardoor zij kortingen genieten, bijv.). Op die manier kan de pricesqueezetoets worden toegepast op het

---

¹⁶ In de zaak ECS/AKZO, heeft de Europese Commissie geoordeeld dat AKZO misbruik had gemaakt van zijn dominante positie door afbraakprijzen toe te passen in de vier bijkomende segmenten van de grotere markt voor de levering van organische peroxiden (PB L 374, 31.12.1985, p. 1–27). In beroep heeft het Hof van Justitie de analyse van de Commissie ondersteund (zaak C-62/86, 1991).

niveau van een categorie van klanten, bijvoorbeeld wanneer blijkt dat de SMP-operator de tariefdiscriminatie gebruikt als een middel om de concurrentie te verstoren en te beperken¹⁷.

- 2.6 Het BIPT is van oordeel dat het meest geschikte niveau voor de toepassing van de test in talrijke gevallen het niveau van het retailaanbod is. Op heel wat Belgische markten voor elektronische communicatie speelt de concurrentie tussen operatoren zich immers af tussen de retailaanbiedingen. Het bestaan van pricesqueeze bij een retailaanbod kan invloed hebben op het concurrentiepeil van de gehele relevante markt waarop een dergelijk aanbod wordt gelanceerd. De toepassing van de pricesqueezetoeets op het niveau van het retailaanbod is geschikt om de SMP-operator te verhinderen om een strategie te volgen die tot doel heeft zich te richten op de klanten van de kleinere operatoren die gevoelig zijn voor veranderingen in hun marktaandeel. Volgens het BIPT is die toepassing ook geschikt om te verhinderen dat de SMP-operator pricesqueeze uitoefent op de meest concurrerende aanbiedingen, namelijk op die aanbiedingen waarvoor de vraag van de consument het meest elastisch is tegen de prijs van het aanbod. De vorige enquêtes die het BIPT en de Raad voor de Mededinging hebben verricht met betrekking tot pricesqueeze in de sector van de elektronische communicatie zijn overigens toegespitst op de beoordeling van de pricesqueeze op het niveau van de retailaanbiedingen¹⁸.
- 2.7 De pricesqueezetoeets kan worden toegepast op het niveau van een aanbod op maat van een specifieke klant¹⁹. Indien na de beoordeling van de bijzondere omstandigheden van de betrokken markt(en) het BIPT beslist om de test toe te passen op het niveau van een retailaanbod of op het niveau van een aanbod op maat, zal de pricesqueezetoeets worden toegepast op het niveau van het betreffende aanbod, ongeacht of dat aanbod diensten omvat die tot verschillende relevante markten behoren. Wanneer voor een specifieke klant een aanbod op maat wordt gemaakt, kan het gepast zijn om de test toe te passen op het niveau van een individuele klant.
- 2.8 Sommige nationale regelgevende instanties (NRI's) hebben ervoor geopteerd om pricesqueezetoeetsen uit te voeren op het niveau van de dienst. ComReg bijvoorbeeld heeft de toets in zijn toepassing van een retailminuscontrole op de wholesale-markt voor breedbandtoegang uitgevoerd op het niveau van afzonderlijke wholesale-bitstreamdiensten. In zijn motivering erkende het de mogelijkheid om de toets op het niveau van een groep van diensten (de portfoliobenadering) uit te voeren en suggereerde het dat het uitvoeren van de toets op dit niveau de operatoren meer flexibiliteit zou geven in de manier waarop ze diensten verstrekken aan klanten. ComReg vond echter dat een benadering gebaseerd op een portfolio van diensten van concurrenten van de historische operator ook ertoe zou kunnen dwingen om dezelfde groep diensten aan te bieden als de historische operator om dezelfde kruissubsidiëring tussen afzonderlijke diensten te kunnen toepassen als de historische operator beslist heeft toe te passen²⁰.
- 2.9 Ten slotte is het mogelijk dat een SMP-operator zijn marginale kosten terugverdiend op elk van zijn retailaanbiedingen, ook al slaagt hij er niet in om zijn gemeenschappelijke kosten te dekken over het geheel van zijn aanbiedingen. Naargelang van de omstandigheden zou een dergelijke situatie het bewijs kunnen zijn van pricesqueeze. Daarom is het BIPT van oordeel dat het gepast kan zijn om een "gecombineerde toets" toe te passen, om te testen of de kosten die voor verschillende aanbiedingen gemeenschappelijk zijn, kunnen worden terugverdiend door de som van de inkomsten die door die aanbiedingen worden voortgebracht (zie 2.24)²¹. Dit houdt een dubbele toets in, die naagt:

¹⁷ In dit voorbeeld houdt de tariefdiscriminatie in dat er lagere tarieven worden gehanteerd voor klanten die gevoeliger zijn voor de prijs, terwijl hogere tarieven worden gefactureerd voor de consumenten die minder gevoelig zijn voor de prijs. We merken op dat tariefdiscriminatie niet altijd concurrentieerversend is.

¹⁸ Zie met name het geval van de aanbieding Happy Time en dat van de aanbieding Benefit Excellence. OPTA en ARCEP hebben eveneens voorgesteld om een pricesqueezetoeets uit te voeren op het niveau van een retailaanbod.

¹⁹ Zie de beslissing van de Franse raad voor de mededinging 01-D-46 als voorbeeld van het ontdekken van pricesqueeze in verband met een aanbod van elektronischecommunicatiediensten op maat.

²⁰ ComReg (2005).

²¹ De gepastheid van de toepassing van een gecombineerde toets hangt af van de praktische mogelijkheid om zo'n toets uit te voeren. Die mogelijkheid hangt onder andere af van de beschikbaarheid van de gegevens inzake kosten en inkomsten met betrekking tot de gehele markt.

1. of op het niveau van het retailaanbod, de inkomsten voldoende zijn om de marginale kosten te dekken en
2. of op het niveau van de markt, het totaal van de inkomsten voldoende is om het totaal van de kosten te dekken, inclusief de kosten die voor de markt gemeenschappelijk zijn.

Dit soort toets garandeert dat gemeenschappelijke kosten over de hele relevante markt worden teruggewonnen, maar biedt de SMP-operator enige flexibiliteit om te bepalen in welke mate elk aanbod bijdraagt tot het terugverdienen van de gemeenschappelijke kosten.²²

- 2.10 Het BIPT vindt dat de keuze van het niveau van toepassing van de pricesqueezetoets op de Belgische markten voor elektronische communicatie moet worden gemaakt rekening houdende met de specifieke voorwaarden van de betreffende markt(en). Daarom beperkt het BIPT zich niet tot de keuze van slechts één niveau van toepassing van de test. De benadering van het BIPT bestaat eerder erin de pricesqueezetoets toe te passen op het niveau dat het best zal garanderen dat er geen vervalssing of beperking van de concurrentie plaatsvindt. Zoals vermeld in punt 2.6 lijkt het testen van het bestaan van pricesqueeze op het niveau van de retailaanbiedingen de keuze te zijn die het meest geschikt is voor de concurrentievoorwaarden op de markten voor elektronische communicatie. In het bijzonder in dat geval zou de aanwending van een gecombineerde toets nuttig kunnen blijken om te testen of de dekking van de marginale kosten op het niveau van het aanbod gepaard gaat met een terugverdienen van de gemeenschappelijke kosten over het geheel van de retailaanbiedingen.

Evaluatie van de kosten en inkomsten

Vorm van de toets

- 2.11 Eenvoudig uitgedrukt stelt het BIPT voor dat de pricesqueezetoets de volgende algemene vorm moet hebben:

$$p - a \geq c_1 \quad (i)$$

waarbij

p de retailprijs is van de SMP-operator;
 a de wholesale-prijs is van de SMP-operator²³; en
 c_1 staat voor de retailkosten van de SMP-operator.

Het verschil (de marge) tussen de retailprijzen en de wholesale-prijzen moet groter zijn dan of gelijk aan de retailkosten.

- 2.12 De prijs- en kostentermen in vergelijking (i) kunnen gewogen gemiddelden van prijzen en kosten van een aantal diensten voorstellen, naargelang de toets is uitgevoerd op een afzonderlijke dienst, een portfolio van diensten of op het niveau van de relevante markt.

- 2.13 Het BIPT beschrijft hierna de keuzes in verband met de berekening van de kosten en legt uit in welke mate het van plan is om de algemene vorm van vergelijking (i) te transformeren om onder andere rekening te houden met de onvermijdelijke kosten die worden gedragen door de alternatieve operatoren op de stroomafwaarts gelegen markt.

²² OPTA heeft recent een gecombineerde pricesqueezetoets ingevoerd voor de vastetelefonie markten (OPTA 2005).

²³ Wij hebben verondersteld dat a reeds een element bevat dat een gepaste rentabiliteit weerspiegelt (bijvoorbeeld een vergoeding voor het kapitaal). Zie de bespreking van de rentabiliteit verder in de tekst.

Kostenbasis

Keuze van de toets

2.14 De klassieke benadering om een pricesqueezetoets uit te voeren bestaat erin te oordelen of de stroomafwaarts gelegen poot van de verticaal geïntegreerde onderneming met winst zou kunnen werken wanneer die de wholesale-prijzen zou betalen die zijn concurrenten stroomafwaarts betalen. Die toets, die 'equally efficient operator test' (EEO) wordt genoemd, bestaat erin te oordelen of een concurrent stroomafwaarts die even efficiënt is als of efficiënter dan de verticaal geïntegreerde SMP-operator belemmerd wordt om daadwerkelijk te concurreren, door de kosten te gebruiken die stroomafwaarts worden opgelopen door de SMP-operator:

« Wanneer de exploitant een machtspositie inneemt op de product- of dienstenmarkt, kunnen wurgprijzen een vorm van misbruik zijn. Dat er sprake is van wurgprijzen, kan worden aangetoond door te bewijzen dat het eigen stroomafwaartse bedrijfsonderdeel van de dominerende onderneming niet rendabel zou kunnen opereren op basis van de prijs die het stroomopwaarts-bedrijfsonderdeel van zijn concurrenten verlangt. »²⁴

2.15 Er bestaat een toets als alternatief voor de EEO-toets, genaamd 'reasonably efficient operator test' (REO), die berust op de kosten van een redelijk efficiënte alternatieve operator. In de bekendmaking inzake toegang van de Europese Commissie stond dat in sommige gevallen:

« wurgprijzen ook [kunnen] worden aangetoond door te bewijzen dat de marge tussen de prijs die bij concurrenten op de stroomafwaartse markt (met inbegrip van de eigen bedrijfsonderdelen) in rekening wordt gebracht voor toegang en de prijs die de netwerkexploitant op de stroomafwaartse markt vraagt, niet hoog genoeg is om een redelijk efficiënte dienstverrichter op deze markt in staat te stellen een normale winst te behalen »²⁵

2.16 Bij de in het vorige punt beschreven REO-toets kan rekening worden gehouden met het feit dat de kosten die een redelijk efficiënte nieuwkomer oploopt, hoger kunnen liggen dan de kosten van de historische operator. Een verticaal geïntegreerde SMP-operator kan immers concurrentievoordeel hebben die met name voortvloeit uit zijn vroegere monopoliepositie. Voor de REO-toets is het evenwel nodig dat precies wordt bepaald hoe de kosten van een redelijk efficiënte nieuwkomer moeten worden afgeleid, hetgeen praktische problemen doet rijzen. Het bestaan van asymmetrieën tussen de alternatieve operatoren (met name inzake netwerkstructuur) maakt het immers moeilijk om de redelijkheid te bepalen van de efficiëntie van de operator van wie de kosten worden bestudeerd.

2.17 Er bestaat een alternatieve formulering voor de EEO-toets, die rekening houdt met de kosten van een redelijk efficiënte nieuwkomer, maar dan door ze te wijzigen. Het komt erop aan rekening te houden met de kosten van een even efficiënte operator als de SMP-operator (op basis van de kosten van die laatste), rekening houdende met de onvermijdelijke kosten die door de concurrenten worden gedragen. Wij noemen een dergelijke toets een aangepaste EEO-toets²⁶.

2.18 Het BIPT is van oordeel dat het gerechtvaardigd is om rekening te houden met de kosten van de SMP-operator omdat het in de praktijk gemakkelijker is om de kostengegevens van die laatste te verzamelen. Aan de SMP-operator zal immers in sommige gevallen al de verplichting zijn opgelegd om een kostenberekeningssysteem in te stellen en vaak zijn al procedures ingevoerd om kostengegevens van de SMP-operatoren te verzamelen²⁷.

²⁴ Bekendmaking betreffende de toepassing van de mededingingsregels op overeenkomsten inzake toegang in de telecommunicatiesector, PB [1998] C 265/2, paragraaf 117.

²⁵ Bekendmaking betreffende de toepassing van de mededingingsregels op overeenkomsten inzake toegang in de telecommunicatiesector, PB [1998] C 265/2, paragraaf 118.

²⁶ Zie in verband hiermee de raadpleging die Ofcom gehouden heeft: « Consultation on a Draft Direction Setting the Margin between IPStream & ATM Interconnection prices »

²⁷ Zie in verband hiermee het ontwerpbesluit van de Raad van het BIPT betreffende de verplichting voor Belgacom om een kostenberekeningssysteem in te stellen.

- 2.19 Zich enkel baseren op de gegevens met betrekking tot de kosten van de SMP-operator om de toets uit te voeren zou evenwel onvoldoende kunnen zijn om de ontwikkeling van de concurrentie op langere termijn aan te moedigen. Het BIPT is immers van oordeel dat indien de onvermijdelijke kosten van de alternatieve operatoren niet in aanmerking worden genomen in de pricesqueezetoets, het gevaar bestaat dat de concurrenten op de stroomafwaarde markt niet in staat zijn om te concurreren met de prijzen van de SMP-operator.
- 2.20 In bepaalde omstandigheden moeten aankomende operatoren immers extra kosten maken die niet door de SMP-operatoren worden gemaakt. Die kosten kunnen worden gemaakt door alle niet-SMP-operatoren, ongeacht hun niveau van efficiëntie. Op de vastetelecomcommunicatiemarkten bijvoorbeeld is de noodzaak om een verbinding te hebben met het netwerk van de SMP-operator (via een interconnectieverbinding) voor de niet-SMP-operatoren een bijkomende bron van kosten bovenop de interconnectiekosten.
- 2.21 Het BIPT zal in principe de kosten van de interconnectieverbindingen, alsook alle overige onvermijdelijke kosten in de pricesqueezetoets meerekenen. In sommige gevallen zou het meetellen van die kosten in de toets echter de niet-SMP-operatoren kunnen ontmoedigen om de ontwikkeling van hun eigen netwerken voort te zetten. Daarom beschikt het BIPT over enige ruimte bij de keuze van de onvermijdelijke kosten waarmee in de toets rekening moet worden gehouden.
- 2.22 In die zin, rekening houdende met het voorgaande en gelet op de praktische moeilijkheden in verband met het bepalen van de kosten van een redelijk efficiënte nieuwkomer, heeft het BIPT ervoor gekozen om algemeen de benadering van de aangepaste EEO-toets toe te passen, waarvan sprake in punt 2.17.

Meting van de kosten

- 2.23 Bij de beoordeling van pricesqueeze, moeten de marginale inkomsten worden vergeleken met de marginale kosten, volgens het analyseniveau dat gekozen is om de toets uit te voeren (een relevante markt, een marktsegment, een retailaanbod, enz.). De marginale kosten waarmee in de toets rekening moet worden gehouden, zijn afhankelijk van de gekozen tijdhorizon en van de grootte van het increment.
- 2.24 Het BIPT is van mening dat de marginale langetermijncosten (LRIC) indien mogelijk zouden moeten worden gebruikt als maatstaf voor het minimale prijsniveau dat nodig is om een concurrentie te garanderen die in stand kan worden gehouden. Een prijs die boven de LRIC-kosten van de SMP-operator ligt, biedt immers de mogelijkheid om een marge te creëren, terwijl een prijs die onder de LRIC-kosten ligt, op lange termijn niet houdbaar is. In die zin meten de LRIC-kosten het minimumniveau van de prijzen dat verenigbaar is met een rendabele activiteit op lange termijn. Daarom zouden de LRIC-kosten als kostenbasis moeten dienen om te bepalen of een even efficiënte operator als de historische operator in staat is om de concurrentie aan te gaan met de prijzen die deze laatste hanteert.
- 2.25 De LRIC-kosten meten de kosten die specifiek worden veroorzaakt door de productie van het increment, waarbij verondersteld wordt dat de gemeenschappelijke kosten die zouden kunnen worden toegewezen aan de productie van dat increment, gedekt worden door andere producten en diensten. Het BIPT is van plan de LRIC-kosten te gebruiken in het kader van een gecombineerde toets (zie 2.9).
- 2.26 Er zijn echter nog andere kostenberekeningsmethodes die rechtstreeks rekening houden met een bijdrage van het increment tot de gemeenschappelijke kosten. Dat zijn onder andere de LRIC+-methode of de methode van Current Cost Accounting (CCA) Fully Allocated Cost (FAC). Aangezien die alternatieve benaderingen een bijdrage tot de gemeenschappelijke kosten omvatten, mondt het gebruik ervan als kostenbasis in de pricesqueezetoets uit in een toets die voor de SMP-operator

hogere eisen stelt dan een toets die zou worden uitgevoerd op basis van de LRIC-kosten. Aangezien de CCA FDC-kosten een bijdrage tot de gemeenschappelijke kosten omvatten, zal een operator die de pricesqueezetoets op basis van die kosten doorstaat, eveneens de toets op basis van LRIC-kosten doorstaan.

- 2.27 Indien het berekeningssysteem van de SMP-operator alleen kosten in een CCA FAC-vorm levert, dan is het mogelijk dat de aanwezigheid van pricesqueeze moet worden onderzocht op basis van de CCA FAC-kosten. Wanneer het gebruik van de marginale langetermijnkosten niet mogelijk is (zie 2.26) en het gebruik van een gecombineerde toets niet denkbaar is, zal in de kostenbasis een bijdrage tot de gemeenschappelijke kosten vervat zijn. In dat geval zal het BIPT zich normaliter baseren op de FDC-aanpak (volledige kostenverdeling) van de gemeenschappelijke kosten voor het gebruik in de pricesqueezetoetsen²⁸.

Aanpassing van de kosten

Kostencategorieën waarmee in de toets rekening moet worden gehouden

- 2.28 De kosten die in een pricesqueezetoets van het EEO-type aan bod moeten komen zijn:
- de wholesale-lasten die aan de SMP-operator worden betaald, zoals de lasten voor gespreksopbouw en gespreksafgifte, de overige kosten die verbonden zijn aan de aankoop van het wholesale-product, inclusief de kosten die aan de SMP-operator worden betaald voor het beheer van zijn netwerk (PPP), enz.;
  - de betalingen die aan de overige operatoren worden verricht (lasten voor gespreksafgifte die worden betaald aan de mobiele operatoren en aan de andere operatoren, enz.);
  - de eventuele netwerkkosten die verband houden met de levering van de retaildienst, en
  - de retailkosten voor de verstrekking van de retaildienst.
- 2.29 De kosten die moeten worden opgenomen in een pricesqueezetoets van het aangepaste EEO-type moeten, naast de in het vorige punt beschreven kosten, de onvermijdelijke kosten omvatten die niet worden gedragen door de SMP-operator (bijvoorbeeld interconnectieverbindingen, lasten voor overdracht van CPS, enz.), en die worden gefactureerd tegen de prijzen van de SMP-operator, wanneer die relevant zijn.
- 2.30 Wanneer met de onvermijdelijke kosten rekening wordt gehouden dan krijgt de toets die in vergelijking (i) (zie 2.16) wordt geschetst de volgende vorm:
- $$p - (a + b) \geq c_1 \quad (\text{ii})$$
- waarbij de bijkomende term b de onvermijdelijke kosten voorstelt die de nieuwkomers moeten dragen.
- 2.31 In dit geval moet het verschil (de marge) tussen de retailprijzen en de kosten (wholesale-prijzen van de SMP-operatoren en onvermijdelijke kosten die de andere operatoren dragen) groter zijn dan of gelijk aan de retailkosten van de SMP-operatoren.

Schaalvoordelen

- 2.32 Op sommige markten is het mogelijk dat de SMP-operator grote schaalvoordelen geniet op het niveau van de retailmarkt, in vergelijking met de schaalvoordelen van de overige operatoren. In de

²⁸ De discussie van punt 2.25 heeft betrekking op de retailkosten van de SMP-operator. Met de wholesale-kosten moet dan weer rekening worden gehouden via de wholesale-prijzen in de referentieaanbiedingen.

in punt 2.33 beschreven vergelijking (ii) vertaalt zich dat in een term c_1 die kleiner is dan de kosten die moeten worden gedragen door een operator die even efficiënt is als de SMP-operator, maar die niet dezelfde schaalvoordelen geniet²⁹. Nu zullen die schaalvoordelen door een nieuwkomer pas kunnen worden bereikt vanaf het ogenblik waarop hij een zeker klantenbestand zal hebben opgebouwd.

- 2.33 Onder bepaalde omstandigheden, volgens de mate van maturiteit van de markt, is het mogelijk dat een pricesqueezetoets van het aangepaste EEO-type, ook al wordt rekening gehouden met de onvermijdelijke kosten, niet volstaat om de ontwikkeling van de concurrentie aan te moedigen³⁰. Dat punt is erkend in de "ERG Common Position" over de correctiemaatregelen die van toepassing zijn in het nieuwe regelgevingskader. In dat document wordt geschreven dat het relevant zou kunnen zijn om uit te gaan van een intensievere concurrentie op de retailmarkt, een situatie waarin de historische operator een marktaandeel zou hebben van 20 tot 25 %³¹.
- 2.34 Wanneer de geïntegreerde SMP-operator grote schaalvoordelen geniet op het niveau van de retailmarkt, kan het BIPT beslissen om de kostenbasis van de toets van het aangepaste EEO-type bij te stellen, om rekening te houden met de marktaandelen van de historische operator van 25 %³²
- 2.35 In die gevallen waar het nodig wordt geacht om de toets bij te stellen om de schaalvoordelen te weerspiegelen overeenkomstig de marktaandelen van de SMP-operator van 25 %, zou de pricesqueezetoets de volgende vorm aannemen:

$$p - (a + b) \geq c_1^* \quad (\text{iii})$$

waarbij c_1^* staat voor de retailkosten van de SMP-operator, berekend rekening houdende met een niveau van schaalvoordelen ($c_1 < c_1^*$) dat overeenstemt met marktaandelen van 25 %.

Behandeling van de opbrengsten

- 2.36 De beoordeling van de inkomsten uit een retailaanbod kan geschieden:
- door gegevens te nemen over volumes³³ (spreiding van de oproepen, aantal gespreksminuten, enz.) en door de relevante retailprijzen van de SMP-operator op die volumes toe te passen; of
  - door de direct beschikbare inlichtingen te gebruiken over de inkomsten uit het aanbod, wanneer die beschikbaar zijn.
- 2.37 De diensten van de operatoren zijn dikwijls toegankelijk tegen verschillende prijzen. Men kan het aanbod van diensten in drie vormen onderverdelen:
- het standaardtarief;
  - tijdelijke promoties, waarbij de prijzen voor een specifieke periode worden verlaagd, om de lancering van een aanbod of van een gegeven dienst te stimuleren; en
  - kortingen die permanent beschikbaar zijn. Het gaat bijvoorbeeld om kortingen die worden toegestaan op basis van de verbruikte volumes.

²⁹ Met gaat ervanuit dat voor een gegeven schaalgrootte die operator ten minste even efficiënt is als de SMP-operator.

³⁰ Dit zal in het bijzonder het geval zijn voor rijpe markten waarop geen ontwikkeling van de concurrentievoorwaarden wordt verwacht.

³¹ European Regulators Group, 2003, ERG Common Position on the approach to appropriate remedies in the new regulatory framework, ERG (03) 30rev1.

³² Het BIPT vestigt evenwel de aandacht op het feit dat een dergelijke bijstelling methodische moeilijkheden zou kunnen doen rijzen.

³³ Die hangen af van de aard van de bewuste dienst, maar bij een eenvoudige tariefstructuur voor vaste gesprekken die bijvoorbeeld een set-upvergoeding en een vergoeding per seconde bevat, zouden de geschikte volumes bestaan uit het aantal gesprekken en het aantal belseconden, rekening houdende met de verdeling tussen piekuren en daluren.

- 2.38 Het BIPT is van oordeel dat de evaluatie van de inkomsten die door het increment worden gegenereerd (d.w.z. door het aanbod, het marktsegment, de markt, enz.) rekening moet houden met de promoties en de kortingen die de verticaal geïntegreerde SMP-operator aanbiedt. Daartoe kan het bedrag van de inkomsten dat in de pricesqueezetoets wordt gebruikt, worden berekend als een gewogen gemiddelde van de prijzen van de afgeprijsde en niet-afgeprijsde producten.
- 2.39 In sommige gevallen kan het relevant zijn om het increment dat zal worden geanalyseerd in de pricesqueezetoets, te omschrijven als de producten waarop de kortingen betrekking hebben. Dit zal immers specifiek het geval zijn wanneer de voor een product aangeboden promoties en kortingen een bijzonder kenmerk hebben, zoals een groot verbruiksvolume.

Meting van de rentabiliteit

- 2.40 Om het niveau te meten van de vergoeding van het geïnvesteerde kapitaal voor de levering van gereguleerde wholesale-producten, gebruikt het BIPT de gewogen gemiddelde kapitaalkosten (WACC). Door rekening te houden met de WACC bij het bepalen van de prijzen van de gereguleerde producten wordt ervoor gezorgd dat Belgacom een passend rendement krijgt voor de bedragen die geïnvesteerd zijn in de netwerken waarop de levering van die producten berust.
- 2.41 Het BIPT is van mening dat het in principe niet relevant is om rekening te houden met een extra element zoals de WACC in de retailkosten c_1 van vergelijking (ii). Het rekening houden met een vergoeding voor de investering is immers maar gerechtvaardigd in het geval van significante investeringen, hetgeen niet van toepassing is bij de levering van retaildiensten die berusten op de aankoop van een wholesale-dienst.
- 2.42 Om investeringen en het verstrekken van communicatiediensten aan te moedigen moeten de operatoren een juiste winst kunnen boeken op de diensten die ze aanbieden. Het bestaan van stimulansen voor het betreden van de markt hangt immers af van de mogelijkheid om op lange termijn winst te kunnen maken. Nu zijn de diensten die de operatoren verstrekken niet noodzakelijk rendabel vanaf de eerste jaren van de lancering ervan. Daarom moet een onderscheid worden gemaakt tussen verliezen die kunnen worden gerechtvaardigd en die verband houden met de lancering van een product en verliezen die voortvloeien uit een concurrentievervalsend gedrag dat gepaard gaat met pricesqueeze en dat wordt veroorzaakt door de verticaal geïntegreerde SMP-operator.

Tijdhorizon

- 2.43 Het BIPT heeft beslist om zich te baseren op de jongste gegevens die beschikbaar zijn voor de kosten, de prijzen of de inkomsten in verband met het increment dat in de toets wordt bestudeerd. Volgens het BIPT biedt die benadering het voordeel dat men zich kan baseren op de werkelijk opgelopen kosten van de SMP-operator en die vaak in gecontroleerde boekhoudsystemen terug te vinden zijn.
- 2.44 Zoals vermeld in punt 2.27 is het, indien het berekeningssysteem van de SMP-operator alleen kosten in een CCA FAC-vorm levert, mogelijk dat de aanwezigheid van pricesqueeze moet worden onderzocht op basis van de CCA FAC-kosten. Op nieuwe productenmarkten of op markten die een snelle ontwikkeling doormaken, zou het gebruik van retrospectieve kosten echter kunnen leiden tot een overschatting van de grootte van de marge die nodig is om een efficiënt op-de-markt-brengen aan te moedigen. Op markten waar naar het verleden kijkende kosten waarschijnlijk geen nauwkeurige weergave van de toekomstige kosten opleveren, kan het daarom misschien geschikter zijn om een pricesqueezetoets uit te voeren op basis van data die met een langere periode overeenstemmen en door zich te baseren op prospectieve kosten.

- 2.45 Wanneer het increment dat in de pricesqueezetoets wordt gebruikt, overeenstemt met een relatief nieuw aanbod of diensten, en wanneer de met dat increment verbonden kosten snel kunnen veranderen, beslist het BIPT om een benadering te volgen die de kosten en inkomsten analyseert in de loop van de tijd in plaats van op een historische basis.
- 2.46 De periode die voor de prospectieve analyses wordt gekozen kan variëren. Ze kan verband houden met de economische levensduur van de activa of met de verwachte looptijd van de contracten met de klanten, bijvoorbeeld. Een benadering die gebaseerd is op de economische levensduur van de betreffende activa zou de situatie weerspiegelen waarin de SMP-operator zou verwachten dat hij een normale winst zou boeken op de betreffende activa.³⁴ De analyseperiode zou zich ook kunnen uitstrekken over de gemiddelde duur van het contract met de klanten. Dit was de benadering die bijvoorbeeld de voorkeur kreeg van de Spaanse NRI, CMT³⁵.
- 2.47 In de praktijk is het mogelijk dat de hierboven voorgestelde benaderingen moeilijk toe te passen zijn. Het is immers soms moeilijk om de gemiddelde levensduur van een klant te beoordelen op markten die in ontwikkeling zijn. Bovendien kan op andere markten de economische levensduur van het gamma van activa die voor een dienst worden gebruikt aanzienlijk variëren. Bij elke prospectieve analyse van die aard duiken dus problemen op in verband met de betrouwbaarheid van de voorspellingen³⁶.
- 2.48 In de omstandigheden die beschreven zijn in punt 2.47, zal het BIPT de tijdhorizon toepassen die het meest geschikt acht voor elke dienst die getest wordt in het kader van de pricesqueeze. Wanneer de pricesqueezetoets wordt uitgevoerd op kosten en inkomsten die relevant zijn voor een periode van meer dan een jaar, stelt het BIPT voor om de kapitaalwaardemethode (DCF) te gebruiken, met de WACC van de SMP-operator als de actualisatievoet.
- 2.49 DCF is de standaardmethode om rekening te houden met kosten en inkomsten die een bepaalde periode bestrijken. Daarbij wordt rekening gehouden met de toekomstige kosten en inkomsten door een actualisatievoet te gebruiken en wordt de huidige nettowaarde daaruit afgeleid. De actuele nettowaarde van de kosten wordt dan vergeleken met de actuele nettowaarde van de inkomsten om het bestaan van een pricesqueeze te beoordelen.
- 2.50 Indien het BIPT beslist om in de pricesqueezetoets de DCF-methode toe te passen, zal het rekening houden met de voorzorgsmaatregelen die nodig zijn voor een correcte toepassing van die methode³⁷.

---

³⁴ Die benadering is gevolgd door ComReg in zijn retailminuscontrole van de wholesale-markt voor breedbandtoegang.

³⁵ In zijn beslissing over promoties die invloed hebben op de retailminuscontrole van wholesale-bitstreamtoegang verkoos CMT om gebruik te maken van de gemeten gemiddelde levensduur van de klant als de tijdhorizon voor hun analyse maar stelde vast dat het onvoldoende data kon verzamelen, en daarom koos het een periode van 24 maanden. Comisión del Mercado de las Telecomunicaciones, Acuerdo MTZ 2004/609, 31 maart 2004.

³⁶ De resultaten die verkregen worden in een benadering van het prospectieve type hangen nauw samen met de hypothesen die worden gekozen door degene die de benadering volgt.

³⁷ Zie met name Ofcom, Complaint from Gamma Telecom against British Telecommunications Group plc (« BT ») about reduced rates for wholesale calls from 1 December 2004, 13 June 2005.

Afdeling 3

Uitvoering van de toets

Uitvoering van de toets op verschillende markten

- 3.1 De benadering van de pricesqueezetoets die in dit besluit beschreven is, zal worden gevolgd in verband met de relevante markten waar een of meer operatoren na een marktanalyseprocedure aangeduid zijn als operatoren met een sterke machtspositie.
- 3.2 Het is mogelijk dat de pricesqueeze zich voordoet tussen twee verticaal verbonden markten waarvan de stroomafwaarts gelegen markt de retailmarkt is waar concurrentie heerst. In dat geval levert de SMP-operator een essentiële input op de wholesale-markt, maar op de retailmarkt, waar de concurrentie afhankelijk is van het groothandelsproduct, is er concurrentie. Indien het BIPT in de omstandigheden die beschreven zijn in punt 3.1, pricesqueeze ontdekt, is de correctiemaatregel waarover het beschikt, de toepassing van een verplichting tot kostenbasering op de wholesale-markt, overeenkomstig artikel 62, § 1 van de wet van 13 juni 2005. In dat geval zou de ontdekking van pricesqueeze het BIPT ertoe kunnen brengen om na te gaan of het niveau van de wholesale-prijzen gepast is.

Procedure

- 3.3 Het BIPT zal de pricesqueezetoets uitvoeren wanneer het een klacht heeft ontvangen ofwel op eigen initiatief wanneer het een vermoeden heeft van pricesqueeze op de markt.
- 3.4 Het BIPT besluit om een klacht in aanmerking te nemen wanneer die schriftelijk is, voorzien van bewijsstukken en steunt op een bewijsvoering die coherent is met de richtsnoeren, behalve in geval van uitzonderingen (zie 3.5). De gevolgde redenering moet uitvoerig beschreven zijn.
- 3.5 De alternatieve operatoren beschikken niet over de kostengegevens van de SMP-operator. Wanneer zij daarom klacht indienen, mag hun berekening van de pricesqueeze berusten op hun eigen kostengegevens waarmee rekening wordt gehouden. Dat betekent dat term c^1 in vergelijking (ii), beschreven in punt 2.35, mag worden vervangen door de retailkosten van de operator die de klacht indient. In zijn onderzoek zal het BIPT echter rekening houden met de kosten van de SMP-operator, die eventueel overeenkomstig deze richtsnoeren aangepast zullen worden.
- 3.6 Na ontvangst van een klacht die voldoet aan de in punt 3.4 geschetste voorwaarden of na een initiatief van het BIPT, zal het onderzoek naar pricesqueeze in twee stappen verlopen.
- 3.7 De eerste stap (waarvan de duur wordt geschat op een maand) omvat een intern, voorafgaand onderzoek van het BIPT op basis van alle beschikbare gegevens.
- 3.8 Op het einde van die eerste stap beslist het BIPT of er voldoende aanwijzingen voorhanden zijn om een volwaardig onderzoek naar een mogelijke pricesqueeze te rechtvaardigen. Als er voldoende aanwijzingen zijn, zet het BIPT zijn vooronderzoek voort met een volledig onderzoek van het dossier. Indien het vooronderzoek besluit dat er geen relevante aanwijzingen bestaan, wordt de (eventuele) indiener van de klacht hiervan op de hoogte gesteld en licht het Instituut de redenen voor zijn beslissing bondig toe.
- 3.9 In de loop van de tweede stap (waarvan de duur geschat wordt op een maand) voert het BIPT een volledig onderzoek uit naar pricesqueeze. Dat onderzoek begint met een openbare aankondiging van het onderzoek en met een verzoek om informatie aan de belanghebbende partijen. Het BIPT

voert vervolgens de pricesqueezetoets uit overeenkomstig de principes die in dit besluit zijn vastgelegd.

- 3.10 Na het volledige onderzoek wordt een ontwerpbesluit ter consultatie voorgelegd. De raadpleging over het ontwerpbesluit wordt gevolgd door de publicatie van een samenvatting van de bijdragen en door het definitieve besluit. De termijn tussen de ontvangst van de antwoorden op de consultatie en het nemen van het definitieve besluit door het BIPT bedraagt in principe een maand.
- 3.11 Indien de conclusie van de analyse tijdens de tweede fase luidt dat er sprake is van pricesqueeze, legt het BIPT de SMP-operator de verplichting op om alle nodige maatregelen te treffen om de pricesqueeze ongedaan te maken, rekening houdende met de conclusies van het besluit van het BIPT. Die maatregelen kunnen de verandering inhouden van de prijsstructuur of van de specifieke eigenschappen van zijn producten/diensten, alsook de verlaging van de prijzen stroomopwaarts en/of de verhoging van de prijzen stroomafwaarts. Het BIPT is van oordeel dat aan de SMP-operator de keuze overlaten van de gepaste maatregelen de oplossing is die het meest evenredig is met zijn commerciële vrijheid.
- 3.12 Het BIPT evalueert daarna of de verticaal geïntegreerde SMP-operator correctiemaatregelen heeft ingesteld om de pricesqueeze ongedaan te maken.

Beroepsmogelijkheden

Overeenkomstig de wet van 17 januari 2003 betreffende de rechtsmiddelen en de geschillenbehandeling naar aanleiding van de wet van 17 januari 2003 hebt u de mogelijkheid om tegen dit besluit beroep aan te tekenen bij het hof van beroep te Brussel, Poelaertplein 1, B-1000 Brussel binnen zestig dagen na de kennisgeving ervan. Het hoger beroep wordt ingesteld: 1° bij akte van een gerechtsdeurwaarder die aan de tegenpartij wordt betekend; 2° bij een verzoekschrift dat, in zoveel exemplaren als er betrokken partijen zijn, ingediend wordt op de griffie van het gerecht in hoger beroep; 3° bij ter post aangetekende brief die aan de griffie wordt gezonden; 4° bij conclusie, ten aanzien van iedere partij die bij het geding aanwezig of vertegenwoordigd is. Met uitzondering van het geval waarin het hoger beroep bij conclusie wordt ingesteld, vermeldt de akte van hoger beroep, op straffe van nietigheid de vermeldingen van artikel 1057 van het gerechtelijk wetboek.

M. Van Bellinghen

Lid van de Raad

G. Denef

Lid van de Raad

C. Rutten

Lid van de Raad

E. Van Heesvelde

Voorzitter van de Raad